



non præcepi illi ut diceret, aut ex nomine alienorum deorum, interficietur. » Ex his liquet duo interdicti, idololatriam in primo textu, polytheismum in duobus reliquis, mortique addendum eum, qui judæum populam ad utrumque, vel alterutrum saltem crimen pellicere ausus fuerit, et a monotheismo abducere.

Jam vero qua fronte quave conscientia Orobius aut Salvador affirmare audebunt Christum Jesum ad ejusmodi crimina Judæos propulisse, ut jure merito ei pœnæ decretæ in citatis articulis infligi potuerint? Etenim Christus Jesus monotheismum totius doctrine suæ basin et fundamentum constituit, nec alium Deum constanter prædicavit, quam Deum Abraham, Deum Isaac et Deum Jacob; ab hoc Deo se missum constanter professus est, ad ejus sincerum cultum et amorem homines perpetuo excitavit, quem eis exhibuit ut amatissimam patrem: « Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum et quem misisti Jesum Christum (a). » « Nemo bonus nisi unus Deus (b). » Unus est Pater vester, qui in cœlis est (c). » « Spiritus est Deus; et eos qui adorant eum, in spiritu et veritate oportet adorare (d) » aliaque ejusmodi sexcenta Christi oracula quibus referata est evangelica historia aperte evincunt tam longe eum fuisse ab idololatriæ aut polytheismi insinuando perverso dogmate, ut nemo unquam puriorem et augustiorem de summo numine doctrinam exhibuerit.

Equidem non inficior Christum Jesum semetipsum verum Dei filium prædicasse, id est, naturalem ac proprium, ejusdemque cum Patre substantiæ, non autem latiori aliquo sensu; mysterium præterea Trinitatis modo obscurius modo apertius prout ferebat auditorum indoles, proposuisse; attamen non propterea Deum carneum prædicabat, ut perperam supponit Salvador (e) multo minus inducebat aut pluralitatem deorum, aut Deum diversum ab eo quem Judæi colebant, cum ex Christi doctrina quam semper Ecclesia catholica ab eò edocta professæ est, pluralitas personarum nulla ratione unitati divinæ naturæ officiat, aut summæ ipsius simplicitati. Quo spectant illa Christi ipsius verba: « Ego et Pater unum sumus (f) » « Pater in me est, et Ego in Patre (g), » aliaque ejusmodi, quæ arcanam quidem doctrinam ipsius fuisse ostendunt at institutioni mosaicæ ac

(a) Jo. XVII. 3.

(b) Marc. X. 18.

(c) Matth. XXIII. 9.

(d) Jo. IV. 24.

(e) Mais Jésus, inquit l. c. p. 82, en présentant des idées nouvelles, en donnant de nouvelles formes à des idées déjà répandues, parle de lui-même comme d'un Dieu; ses disciples le répètent, et la suite des événements prouve avec la dernière évidence qu'ils l'entendaient ainsi (audiant sociniani et rationalistæ); c'était un horrible blasphème aux yeux des citoyens; la loi commande de ne s'attacher qu'à Jéhovah, l'unique; de ne croire jamais à des dieux de chair et d'os, ayant ressemblance d'homme ou de femme etc.

(f) Jo. X. 30.

(g) Ibid. 38.

monotheismo minime adversantem. Imo nec nova Judæis ejus doctrina videri poterat, cum in mosaicis libris et scriptis prophetiis nec pauca, neque obscura occurrant pluralitatis personarum in Deo vestigia (a), præsertim vero de identitate naturæ futuri Messias cum Deo, prout constat ex omnibus illis V. T. locis, in quibus Messias nomina divina, prædicata et officia proponuntur (b). Accedit doctrina traditionalis antiquissima Hebræorum de Metatron et Schechina, manifestatore Dei, et mediatore inter ipsum et mundum qui cum Deo a quo emanant ita identificantur, ut a se invicem tamen distinguantur (c), de quibus fuse in lib. *Sohar* (d) aliisque vetustissimis Hebræorum libris; nunc vero apud eruditos hoc exploratum est adeo, ut in dubium revocari nequeat (e). Hinc est quod evangelium passim exhibeat loquentes et audientes Judæos modo de una, modo de altera Trinitatis persona tanquam de re cognita, ut Matth. I. 18. 20. Luc. I. 32. 33. et alibi passim. Christus igitur clarius solum evoluit quod in libris legis et prophetarum velut in semine includebatur, et Judæorum traditio antiquissima ac receptissima tenebat. Hanc suam doctrinam ingentibus, frequentissimis, quibusque obviis miraculis confirmavit, quæ nec ab infensissimis hostibus ejus negaban-

(a) Gen. I. 26. III. 22. XI. 7. Ps. II. 7. XLIV. 8. 12. ps. CIX. 1. Is. VII. 14. IX. 6. XI. 2. seqq. etc.

(b) Cf. II. cit. tum Mich. V. 2. Dan. VII. 14. 17. Malach. III. 1.

(c) Nonnulla testimonia hujus judaicæ traditionis jam superius cap. I. indicavimus, quibus placet ad majorem hujus oppido gravissimæ questionis confirmationem unum vel alterum adicere documentum; sic in lib. *Tikkune Sohar* apud Glesener Theol. Soharica p. 87. legitur « Metatron est ipsissima Schechina, et Schechina Metatron Ichovæ vocatur quia corona est decem Spherarum. » Paria occurrunt apud And. Danzium in Menschen. N. T. ex Talmud illustr. p. 755. Edzardi tract. Berachot p. 252. Attamen alia loca ostendunt, quod Metatron et Schechina sub alia relatione distinguebantur, et quod Metatron eatenus cum Schechina identificabatur, quatenus hæc in illo se recepit, et personaliter representabat. Ita in lib. Eschel Abraham apud Danzium op. c. p. 753. « Columna medietatis est Metatron, in quo apparet Sanctus ille in Schechina sua » et alibi apud Sommer p. 56. « Deus Opt. Max. ejusque Schechina sunt intra Metatronem, quippe qui vocatur Schaddai » ib. p. 57. R. Moses Corduero ait: « Schechina est inclusa in Metatron » Cf. Knorr a Rosenroth in *Kabbala denudata* Sulzbaci 1677. P. I. p. 578. ad vocem כַּמְטְרוֹן. Cf. etiam Schœtgen. De Messia I. III. thes. III. seqq. ubi luculentissima ex theologia veterum Judæorum testimonia proferuntur, quibus constat juxta receptam traditionem antiquissimam Judæos non omnino tum latuisse Messiam personam Deum esse, a Patre ab æterno genitam, tum duplici constare debuisse natura in una persona, ceteraque omnia, quæ de Christo Jesu docent christiani; verum levissimus auctor quem impugnamus longe probabilius ejusmodi libros penitus ignorat.

(d) De hoc libro Sohar vid. cit. *Kabbala denudata* IV. vol. 4.

(e) Præter auctores cit. cf. Hengstenberg *Christologia* V. T. in diss. de Divinitate Messias in V. T. par. I. c. III. p. 215. seqq. et Drach *Deuxième lettre d'un Rabbia converti*. Paris 1827. Grotium *De veritate* I. V.

tur (a). Cum igitur citati articuli Deuter. non decernant pœnam nisi in idololatriæ ac polytheismi satores, Christus vero purum monotheismum, eumque simplicissimum prædicaverit, imo tum idololatriæ, tum polytheismo bellum per se suosque discipulos indixerit, evidens est eos articulos Christum nulla ratione afficere, nec propterea eidem applicari potuisse pœnas in monotheismi violatores latas. Hinc, quod consequens est, patet iniquum prorsus fuisse judicium huic falsæ suppositioni innixum, juxta adversarios nostros, latum in causa Christi Jesu.

Verum et illegale præterea fuit ejusmodi judicium in formis judiciariis. Has recenset ipsemet Salvador, easque et nos ex ipso exponemus. 1. Itaque tria exigebantur tribunalia, quæ in negotium aliquod ac præsertim in reum præsumptum inquirerent. 2. Accusatus detinebatur usque ad horam discussionis, nulli interea occultæ aut subdolæ interrogationi subijci poterat, ne innocens in mentis consternatione arma adversus se subministraret; inquisitiones circa probitatem testium illico institui debebant. 3. Accusato facultas erat concedenda se ab impacta criminatione defendendi; 4. differri, seu protrahi debebat sententiæ executio in sequentem diem imo usque in diem tertiam; 5. suffragiorum pluralitas requirebatur ad rei condemnationem; 6. duorum magistratum comitatus ad supplicii locum, ut reo faverent, si quid forte vel in ipsa via offerretur quo reus absolvi posset, prout contigit in facto Susannæ. 7. Omnibus demum exhaustis, quæ reo quoquomodo suppetias ferre possent, præsidens reum exhortabantur ad proprii criminis confessionem, post quam sic eum magistratus alloquebatur: « Quid turbasti nos? Turbabit te Dominus in hac die, hac die turbaberis, non in futuro seculo. » Hæc quidem Salvador ut summam extollat judaicarum pœnalium institutionum lenitatem, ac moderationem in sententia (b).

Inquirendum jam superest num ejusmodi lenitas ac moderatio in Christi judicio locum habuerint, seu num servatæ fuerint judiciariæ formæ modo recensitæ. Porro ex evangelica historia, ex qua profitetur adversarius noster promere probationes suas, nec unam servatam fuisse constat, sed ad unam omnes prorsus proculcatas, et omnia contra ejusmodi formas gesta esse. Etenim patet ex ea I. neque religionis causa, nec societatis bono permotos fuisse pharisæos ac sacerdotes ad Christum accusandum, sed ex solo livore et invidia, adeo ut vel ipsi prædidi hoc innotuerit, Matth. XXVII. 18. et alibi passim. II. Longe antequam in Christum manus injicerent eosdem ipsius mortem ac perditionem machinatos esse Matth. XII. 14. Marc. III. 6. Luc. VI. 11. Jo. VII. 25. et quidem *dolo* Matth. XXVI. 4. III. Plures eidem struxisse insidias ad eum capiendum in sermone et accusandum Matth. XXII. 15. 25. 34. Marc. XXII.

(a) Cf. inter ceteros impurissimum auctorem lib. *Toledoth Jesu*, seu generationum Jesu apud Wagenseilium *Tela ignea satanæ*.

(b) Op. cit. liv. IV. chap II. Administration de la justice.

15. et alibi. IV. In conciliabulis ad hoc institutis communi consilio ipsius mortem decrevisse Matth. XXVI. 5. 4. Jo. XI. 47. seqq. V. Corripisse pecunia ipsius discipulum ut eum proderet Matth. XXVI. 15. et alibi. VI. Vix capto Jesu, inter se consuluisse seniores circa modum quo possent eum morti addicere Matth. XXVII. 1. VII. Ipsius judices fuisse ejusdem acerrimos hostes et accusatores Jo. XVIII. 13. seqq. VIII. Omnia tumultuarie gesta esse intra paucarum horarum spatium, id est intra mediam circiter noctem et mane subsequens ib.; religionem non fuisse nisi prætextum seu pallium quo se tegerent, ceterum eos Christum apud præsidem accusasse tanquam malefactorem ib. 30, postea vero de crimine religionis Jo. XIX. 7. ac demum de crimine politico ib. 12. at absque testibus; IX. vim minis et clamoribus prædidi intulisse, ut ab ipso quoquomodo extorquerent mortis sententiam ib. Jam vero nunc sciscitamus ab adversario an in his omnibus vestigiis reperiat illarum judicialium formarum, quas ipse tam ambitioso apparatu ac verborum lenocinio recensuit et exposuit, et an non potius contrariam deprehendat plane iniisse viam pharisæos aliosque Judæorum primores in Christi causa, omnesque juris formas posthabuisse et conculcasse? Patet igitur non solum in se iniquum, sed illegale præterea in formis judiciariis ab adversario ipso expositis, fuisse judicium in causa Christi institutum.

Reliquum est, ut crudele demum in executione ejusmodi judicium fuisse evincamus, quod præstare operosum profecto non est, si attendamus ad singula Christi passionis adjuncta. Ex his enim deprehendimus non solum milites et carnifices ex arbitrio sese gessisse in illusionibus et cruciatibus quos ipsi Christo intulerunt, sed insuper ipsos pharisæos et sacerdotes immanem, qua agebantur, rabiem exeruisse. Nam I. ipsi nulla cura fuit de alapa Christo contra omne fas ac jus a ministro impacta Jo. XVIII. 21. seqq. II. Totam noctem Jesum dimiserunt ministrorum insolentiæ ac voluntati, qui ut hieris suis gratificarentur indigna quæque in Christum excogitarunt ac moliti sunt, secus ac leges postularent Luc. XXII. 65 seqq. III. Iidem pontifices supplicium crucis adversus Jesum a Pilato petierunt Jo. XIX. 6. 15. IV. Principes sacerdotum cum scribis et senioribus Jesu jam supplicio affecto insultabant ac illudebant, eumque amarissime deridebant, Matth. XXVII. 41. Luc. XXIII. 35. quæ omnia si sevam crudelitatem non sapiunt, quid tandem immanitatem sapiat me plane ignorare profiteor. Etenim æmulo morienti, et animam inter acerbissimos cruciatu agentis dieteris, ironiis, subsannationibus insultare extremum crudelitatis argumentum apud gentes omnes non modo cultiores, verum etiam barbaras semper habitum est. Concludendum propterea, judicium in causa Christi Jesu et iniquum in se, et illegale in suis formis ac crudele in executione fuisse, prout probandum assumpsimus.

Novum vero jam inde exurgere argumentum pro divina Christi missione, ac messiana ipsius dignitate constat ex eo quod adimpleta fuerint vaticinia quibus antiqui vates ejusmodi necem Messiae inferendam praedixerant Ps. XXI. 17. LXVIII. Dan. IX. 26. Zachar. XII. 10. prout pariter adimpletae sunt praedictiones saepius iteratae Christi ipsius, qui distincte adjuncta singula ejusdem passionis jam pridem patefecerat Matth. XVI. 21. seqq. XVII. 21. 22. XX. 18. Marc. IX. 30. X. 33. Luc. IX. 44. XVII. 31. Hinc, quod consequens est, Judaeorum reprobatio ac per orbem dispersio in poenam reprobatam Messiae Luc. XXI. 24. spectari unice debent. Cujus quidem miserandae captivitatis per XVIII. secula perdurantis testes nos ipsi sumus, ac ita sanguis interfecti Servatoris in eorum, qui illum interfecerunt caput recidit, quod sibi ipsi Matth. XXVII. 25. fuerant imprecati.

## DIFFICULTATES.

I. Obj. 1. Quamdiu Jesus intra praestitutos sibi limites se continuit publici depravatorum morum censoris a nemine molestiam sustinuit; cum vero hos praetergressus est tum quoad religionem tum quoad quietem publicam legum severitatem experiri debuit. 2. Etenim ipse coepit de se tanquam de Deo loqui; ejus discipuli eadem repetunt, ac rerum exitus evidenter ostendit sic eos sensisse. Jamvero Judaeorum lex morti addicebat eum, qui novitatem in hoc articulo machinatus esset. Sane cum quadam die dixisset Jesus: *Ego de caelo descendi*; murmurabant Judaei de illo, et dicebant: « Nonne hic est Jesus filius Joseph, cujus nos novimus patrem, et matrem? Quomodo ergo dicit hic: quia de caelo descendi » (a)? Cum iterum de se loquens dixisset « Ego et Pater unum sumus, sustulerunt lapides Judaei, ut lapidarent eum » addentes « de bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia, et quia tu homo cum sis facis te ipsum Deum » (b), atque hoc quidem ex legis praescripto; 3. si enim se prophetam tantum aut inspiratum exhibuisset, omnes eum suspexissent, prout jus publicum ferebat (c) Ergo.

R. Ad 1. N. Imo haec princeps causa extitit ob quam in ipsum scribae ac pharisaei commoti sunt ac pessime ab ipsis Jesus exceptus est. Invidia enim ac superbia tumidi statim ab ejus praedicationis initio coeperunt in singula ejus dicta et facta inquirere, ut, si possent, eum perderent, atque in hoc iniquo consilio eo magis confirmabantur, quo Christi fama in dies augebatur, eorumque vitia liberius increpabat. Cf. Matth. IX. 11. 34. XII. 2. 10. XXI. 46. Marc. III. 6. XII. 12. et alibi passim, quod tamen adversarius dissimulat, atque alto silentio premit.

Ad 2. D. id est coepit de se tanquam de Dei filio loqui C. de se tanquam de Deo diverso ab eo a quo missus fuerat N. Nam Christus, ita exposcente

(a) Jo. VI. 41.

(b) Ib. X. 30. 33.

(c) Op. et l. c. ch. IV. page 85. seqq.

ipsa rei natura et ordine, coepit miraculis divinam suam missionem ostendere, deinde suam a Patre originem declarare, et communem cum Patre a quo missus erat naturam. Quin vero ejusmodi doctrinam illico ut impiam ac mosaicis institutionibus contrariam Judaei respuerent, debuissent expendere motiva quibus Jesus suam divinam missionem confirmabat; deinde prona aure debuissent doctrinam ejus excipere eamque cum iis conferre, quae de proprietatibus ac natura futuri Messiae non obscure tum Moyses tum prophetae in suis scriptis tradiderant, ac Judaeorum recepta traditio ferebat, animo anticipati judicii vacuo. Hoc sane non pauci neque obscuri nominis homines praestiterunt, Jairus, Nicodemus, Zachaeus, Lazarus, Joseph Arimatensis, multi ex principibus viris ac sacerdotali ordine Jo. XII. 42. Act. VI. 7.

Atque hinc responsio patet ad ea quae adjecit de lege mosaica morti addicente eum qui novitatem circa hunc articulum machinatus esset: ex dictis enim constat Christum monotheismum constanter praedicasse, damnasse praeterea polytheismum atque idololatriam, prout Ecclesia catholica juxta Christi doctrinam monotheismum praedicat ac respuit polytheismum et idololatriam, etsi dogmata Trinitatis et Incarnationis profiteatur; ex quo patet ejusmodi articulos apte simul consistere posse, nec unum alteri adversari. Quod si Judaei ad haec non attendentes praecipiti judicio in Christum talia docentem exarserunt, ipsi viderint, ipsi soli extiterunt causa patenti deicidii cujus adhuc poenas luunt. Debuissent enim omnia accurate perpendere atque examinare quae supra rationis captum credenda ipsis proponebantur, debuissent saltem suspicari arcanum aliquod sub tali doctrina latere.

Ad 3. R. I. Tr. Compertum siquidem est, ac suo loco ostendimus, ex Judaeorum historia vix aliquem inter ipsos extitisse prophetam quem persecuti non fuerint nec morti tradiderint, atque eadem ratione statim excepisse Christum ipso suae praedicationis exordio nuper vidimus. Nec aliter scribae, pharisaei ac sacerdotes exceperunt Joannem Baptistam etsi ut prophetam tantum ac praecursorem Christi se patefecerit Matth. XI. 16. XXI. 25. seqq. Luc. VII. 30. 33.

R. II. D. Si talis fuisset ipsius missio Tr. si longe sublimior N. Tenebatur enim Jesus ea patefacere ad quae missus erat, ad complendam nempe legem mosaicam in iis, quae portendebat de futuro Messia, ad ingerendam augustiorem de Deo ideam, ad ferventiorum in eum excitandum amorem, ad praebenda validissima motiva detestationis peccatorum ejusmodi habentur in mysteriis Trinitatis, Incarnationis ac redemptionis, ad extendendum et amplificandum Dei cultum penes universas gentes aliaque ejusmodi, quae expendere adversarius neglexit.

II. Obj. Saltem ut in perturbatorem quietis publicae in Jesum animadvertere jure Judaei eorumque magi-

stratus potuerunt. 1. Ipse enim dissensiones in populo creabat Jo. VII. 45. Luc. XXIII. 5. 2. Plures homines perditae vitae eum sequebantur Matth. IX. 10. Marc. II. 15. Luc. XV. 1. quos ipse quidem ad bonam frugem adducere contendebat, attamen timores ingerebant concilio nationali. 3. Concionibus suis eo magis Jesus ejusmodi homines fovebat, quod anathemata in divites injiceret Matth. XXIII. 13. seqq. 4. In ejusmodi porro rerum statu consilium deliberat; nonnulli censent ipsum eum insanum spectandum Jo. X. 20., alii dicunt eum turbas seducere Jo. VII. 12. Caiphas summus sacerdos ad quem ex officio spectabat legis litteram tueri, animadvertit ejusmodi dissidia motivum romanis praebiturae Judaeam opprimendi, ac totius gentis bonum unius hominis bono esse praefendum, quare se ipsum ejus accusatorem constituit Jo. XI. 47. 50. Huic tamen judicio *comprehensionis* alius praecesserat *admotionis* Luc. XX. 1. seqq. Jo. VII. 58. Matth. XXI. 21. cum sibi arrogasset auctoritatem juri communi contrariam. Duplicis propterea criminis incusatus est, religiosi ac politici, atque ob utrumque damnatus (a). Ergo.

R. N. A. Ad 1. prob. N. Sed cum ageretur de homine extraordinario cujus fama longe lateque diffundebatur ob tot praesertim prodigia quae patrabat, in ejusmodi casu, ut fit, de eo diversa ratione opinabantur Judaei ac disserebant, ob contemptum potissimum et odium quod adversus Jesum ostendebant sacerdotum principes et pharisaei quorum hypocrisis detegebatur. Ejusmodi autem dissensiones nullo modo affliciebant publicam quietem ut ex loco cit. Joannis evidens est.

Ad 2. N. Ejusmodi homines qui Christum interdum sequebantur timorem injecisse concilio nationali ut mentitur adversarius, siquidem hujus concepti timoris nullum extat in historia evangelica vestigium. Sed cum repellerentur a timidis pharisaei, qui in se confidebant tanquam justis, ac despectui haberentur, benigne excipiebantur a Christo Jesu, qui in eis totidem infirmos spectabat qui sanatione indigebant, totidem oves perditas quas ad ovile reducebat, totidem filios quos ut pater amantissimus solabatur, prout parabola ipse declarat ab Jesu prolata ex occasione querelarum quas superbi pharisaei movebant benignam ac mitem ejus agendi rationem carpentes. Sane non magistratus, sed pharisaei querelantur de Christo quod virtutem amabilem praese ferret non autem rudem qualem ipsi ostentabant (b). Ceterum Christus constanter obedientiam legitimae auctoritati ipsis inculcabat, Matth. XXIII. 2. humilitatem, patientiam, ceterasque virtutes quae non minus verum Dei cultorem, quam optimum civem constituunt (c).

(a) Ibid. p. 84. seqq.

(b) Cf. Matth. XVIII. 12. seqq. Luc. XV. XVIII. 9. seqq.

(c) Matth. XI. 29. V. VI. VII. etc. cf. Bossuet. Politique tirée des propres paroles de l'Écriture S. liv. I. art. VI. De l'amour de la patrie. II. propos. 1. J.-C. établit par sa doctrine et par ses exemples l'amour que les citoyens doivent avoir pour leur patrie. Œuvres etc. ed. de Liège 1767. tom. VIII. p. 346. seqq.

Ad 3. N. Sed anathemata ad quae adversarius provocat Matth. XXIII. 13. non in divites, sed in scribas et pharisaeos protulit, qui abutentes favore quo apud plebem fruebantur fuerat exterioris auctoritatis specie eandem ad extremam perniciem ducebant. Quod si alicubi in divites aliquot avaros invenitur, cum aliis comiter agit eorumque fidem extollit, atque commendat (a). Propterea non *conditionem*, sed *mores* carpit, uti longe acius praestiterunt antiqui prophetae (b).

Ad 4. N. Nam non his de causis concilium deliberat, sed eo quod Christus Lazarum e mortuis excitaverit, multique propterea in eum crederent. Vix enim ad pharisaeorum et pontificum notitiam pervenit ejusmodi prodigium ut confestim concilio coacto dixerint: « Quid facimus, quia hic homo multa signa facit » (c)? En veram causam propter quam pharisaei decreverunt ejus mortem. Falsa igitur est adversarii assertio, sed falsa praeterea sunt, quae huic intexuit; nempe in concilio, ut ipse insinuat, aliquot Jesum ut in animum tradidisset, aliosque dixisse quod turbas seduceret. Haec enim nonnulli tantum de turba in diversis planè rerum adjunctis protulerant Jo. X. 20. VII. 12.

Sed falsum insuper est Caipham ab ejusmodi dissidiis adductum fuisse ut se Jesu accusatorem constitueret. Etenim loco cit. nec verbum de dissensionibus est aut de periculo ab iis instante toti genti Judaeorum, sed cum pharisaei ac sacerdotes dixissent « Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum; et venient romani, et tollent nostrum locum et gentem » (d); Caiphas in horum dictorum confirmationem addidit: « Vos nescitis quidquam nec cogitatis quia expedit vobis ut unus moriatur homo pro populo, et non tota gens pereat » (e); quibus verbis, quin ipse sciret aut suspicaretur, Caiphas prophetiam edidit, sed contrario emano sensu ab eo quo ipse verba protulerat, ut patefecit eventus. Quare non se Christi accusatorem constituit, ut autumat Salvador, sed auctorem praecipuum se constituit interfectionis Christi. Etenim « Ab illo die, ut addit S. Joannes, cogitaverunt ut interficerent eum » (f). Haec adversarii nostri assertio mendaciorum est ac falsitatum congeries, quae male causae patrocinatorem pessimum patefacit.

Ad 5. N. Neutrum enim judicium institutum fuit, *capturae* scilicet et *admotionis*. Non primum, quia ut patet ex dictis, non actum est in illo concilio de quopiam judicio, sed de conspiratione in Christum Jesum ob tot signa quae patrabat, in qua sacerdotes illi malignitati, invidiae, et odio inveterato, quo adversus Jesum exestabant, culmen perierunt (g); eo magis

(a) Matth. VIII. 5-15. Luc. VII. 1. seqq. XIX. 2-10. Jo. III. 1-21. IV. 46. seqq. alibi.

(b) Is. V. 8. XXXII. 9. Jerem. XV. 43. Amos. VI. 1. VIII. 4. Hab. II. 5. etc.

(c) Jo. XI. 47.

(d) Ibid. 48.

(e) Ib. 49. 50.

(f) Ib. 55.

(g) Jo. XII. 10. 19.

quod et consilium fecerunt ut Jesum *dolo* tenerent et occiderent (a). Improbam plane malitiam et nequitiam qua sibi non minus, quam universae genti extremam perniciem consciverunt! Sed neque iudicium *admonitionis* processit, nam Luc. XX. 4. perhibentur principes sacerdotum et scribae cum senioribus a Jesu sciscitantes unde acceperit potestatem docendi et ea patranda quae faciebat, seu argumenta suae missionis, quos Christus ad silentium adegit proposita quaestione de Joannis Baptistae missione; verum neque ibi, neque alibi usquam ullius admonitionis occurrit mentio. In aliis vero locis ab adversario adductis agitur de potestate miraculorum edendorum quam sibi Christus attribuit ac in se credentibus promittit in aliis prorsus temporis, loci, ac personarum adjunctis; haec cum iudicio, quod vocatur *admonitionis*, quid tandem commune habeant, plane non video.

Ad 6. D. Accusatus absque tabulis ac testibus. C. damnatus N. Utroque hoc crimine tanquam praetextu ac pallio usi sunt pharisaei ac sacerdotes ad iudicium honestandum finem quem sibi proposuerant, ut patet ex toto processu. Attamen non sibi constiterunt; nam prius accusarunt Jesum de crimine politico; quam quidem deinceps accusationem deserentes intenterunt accusationem de crimine religioso; verum et hanc pariter dimittentes iterum se receperunt ad crimen politicum Jo. XVIII. XIX. Princeps autem sacerdotum in privato conventu non criminis politici, sed criminis tantum religiosi reum esse Jesum declaravit Matth. XXVI. 65. Ob neutrum tamen crimen damnatus est; non quidem ob crimen religionis quod parvipendit Pilatus; non ob crimen politicum in quo innocens iterum iterumque declaratus est ab eo ad quem spectabat de tali crimine cognoscere, nempe a provinciae praeside, qui non nisi clamoribus, iniuriis, tumultu Judaeorum perterritus eorum cessit voluntati, sic Deo providente, ut Christi accusatorum et hostium livor, malitia et hypoerisis in propatulo ponerentur (b).

III. Obj. 1. Sacerdotes et seniores se ad supplicii locum contulerunt; quoniam vero sententia huic facto innitebatur, quod nempe Jesus illegaliter sibi titulum filii Dei, imo et Dei ipsius arrogasset, sic ipsum interpellabant: « Alios salvos fecit, se ipsum non potest salvum facere: si Rex Israel est descendat nunc de cruce, et credimus ei: confidit in Deo, liberet nunc si vult eum; dixit enim: quia filius Dei

(a) Matth. XXVI. 24. Marc. XIV. 1.

(b) Cf. Jahn. Archaeol. biblica §. 246. ubi et ipse ostendit quae Talmudici in Sanhedrin IV. statuunt circa iudiciorum tempus, formam etc. omnia in tumultuario de Jesu iudicio neglecta fuisse. Sed juvat percurrere conditiones et formas iudiciales (*proceduram* nunc vulgo nominant), quas circa testes et rationem iudicandi in foro iudaico exhibet Sanhedrin tam in iudiciis pecuniariis, quam in iudiciis capitalibus c. IV. et V. easque comparare cum historia evangelica, ut evidenter omnibus constet eas in iudicio Jesu non solum neglectas, sed plane conculcatas fuisse. Extat porro tractatus de Synedris in Thesuro Ugolini tom. XXV. capp. cith. pag. 93. seqq.

sum) Matth. XXVII. 42. Juxta evangelistam ejusmodi verba praese ferebant illusionem et contemptum; ast personarum, quae illa proferebant natura, dignitas, aetas, ordo quem in Christi iudicio secuti fuerant evincunt bonam ipsorum fidem. 2. Miraculum ea ipsa hora nonne decisivum fuisse (a)? 3. Non proprie Judaei sed vaticinia Christum interfecerunt: Jesus saepe praedixerat mortem suam; hinc sive Judaei eum interfecissent, sive non, semper deicide fuissent. Etenim eum occidendo fuissent deicide, ut patet, non interficiendo tanto magis deicide fuissent, falsitatis arguendo ipsius vaticinia (b). Ergo.

R. Ad 1. N. Christi damnationem huic facto inniti, vidimus enim Pilatum nullam rationem hujus impacti criminis habuisse, sacerdotes vero et pharisaei longe ante Christi confessionem de filiatione sua divina decreverant ipsius mortem, ergo Christi declaratio quod esset filius Dei non fuit nisi praetextus, ut saepe monuimus, quo ipsi nisi sunt ad Christum sub specie legali condemnandum. Ex his recte colligitur in verbis relatis veram subsannationem, irrisionem, ironiam denique amarulentam contineri, quam et factis ostenderunt, *moventes capita sua*, et *dicentes ad alterutrum, cum scribis*; et alios salvos fecit etc. in quo concordant tres evangelistae qui sacerdotum verba referunt (c), quos propterea si adversarius adducit pro se, debet pariter recipere testantes contra se. Adde et in hac agendi et loquendi ratione, etsi non adverterent, ad verbum omnino eos adimplexisse prophetiam quam longe ante protulerat David Ps. XXI. 8. 9. Quid propterea contra facta possunt conjecturae ex dignitate, gradu etc. deducere, cum cupiditate obcaecati hi Christi hostes omnes fines transierint, ut patet ex tota serie rerum gestarum?

Ad 2. R. 1. Tr. quos enim cetera miracula non moverunt, neque aliud mortis tempore patrum pervicaces atque in sententia sua obfirmatos profecto movisset. R. II. nec defuisse ejusmodi miracula, quae Christi mortem aut comitata sunt aut subsequuta, solis videlicet obtenebrationem, terrae concussionem, veli discessionem (d); denique quod caput est, gloriosam ipsius a mortuis resurrectionem post triduum, de qua suo loco egimus (e).

Ad 3. R. dedecere ejusmodi argutiam in re tanti momenti, eamque non proderet nisi stultitiam eorum incredulorum qui se philosophos jactant. Vaticinia enim logice, ut ajunt, sive ordine vel ratione subsequuntur liberam hominum deliberationem, ut suo loco monuimus (f), quae ordine ac ratione anterior est ipsa praevisione cuius objectum est, ac proinde praedictione. Adeo miseri sunt increduli dum adversus religionem Christianam pugnant! Ut erim ex

(a) Salvador. ib. p. 87. seqq.

(b) Ib. p. 85. note.

(c) Matth. XXVII. 39-41. Marc. XV. 29-31. Luc. XXIII. 35.

(d) Matth. XXVII. 45. 51. seqq. Marc. XV. 33. 39. Luc. XXIII. 44. 45.

(e) Tract. de Vera relig. P. I. cap. IV. prop. I.

(f) Tract. de Deo, pag. 412 et 413 ad 4.

hucusque disputatis compertum sit eo adiguntur ut vel aperte mentiantur, vel veris falsa commisceant, vel denique ad scurrilia descendant (a).

#### CONCLUSIO.

Quae cum ita se habeant juverit paucis perstringere, quae fusiori calamo tum adversus Judaeos, tum adversus biblicos et incredulos prosecuti sumus, ut argumentorum nexus appareat ex quo exurgit instituta demonstratio de adventu ac persona Messiae.

Ex dictis igitur certum est 1. Messiam aliquem vel ab ipso mundi exordio humano generi a Deo fuisse promissum; Dei promissiones successu temporis ita fuisse saepius iteratas, ut, quo magis promissionum implendarum tempus instabat, eo illustriores fuerint; fidem in venturum hunc Liberatorem quavis aetate plus minus viguisse penes omnes gentes, praesertim vero penes israeliticum populum quem Deus constituit harum promissionum depositarium atque custodem. 2. Promissi hujus Messiae determinata in scripturis munia et characteres, atque adeo epocham ipsam adventus ejus quin retardari posset. 3. Messiam propterea hunc peculiare esse determinatumque individuum. 4. Elapsas esse epochas omnes promissi Messiae, completaque omnia, quae ab eodem gerenda erant, neque haec suo tempore praestitisse nisi unum Jesum Nazarenum in quem omnia quadrant prophetarum vaticinia, epochae, characteres et cetera, quae aut praecedere aut comitari aut subsequi adventum Messiae debebant, et in eo complenda erant, ideoque 5. Messiam advenisse neque hunc alium esse aut esse posse nisi Jesum, prout nobis demonstrandum proposuimus.

Ex his autem non modo adversus Hebraeos colligitur inani ipsos ac fallaci prorsus spe duci dum adhuc praestolantur venturum eum qui jamdiu venit, verum etiam eo adductos esse ut absoluta impotentia definiantur ostendendi alium quempiam praeter Jesum esse Messiam. Ejus enim naturae sunt pleraque vati-

(a) Cf. Opuscul. cui tit. *Jesum deam Caiphe et Pilate*, Réfutation du chapitre de M. Salvador intitulé *Jugement et condamnation de Jésus*. Par M. Dupin aîné. Paris 1828.

cinia quae Messiam praenuntiabant, ut non nisi semel compleri potuerint. Eum in censum veniunt quae epocham determinant sub finem iudaicae republicae, stantibus adhuc et paulo post evertendis Urbe ac templo; quae dispersionem Judaeorum et vocationem gentium, mosaici pacti abolitionem novique foederis pangendi ac novi cultus suffocationem portendunt. Alia praeterea vaticinia reperiuntur quae, si simul sumas, ita tali individuo adnexa sunt, ut alii convenire nequeant, ejusmodi sunt characteres quos vocant personales, circa originem, nativitatem, vitam, rationem, passionem, violentam necem sustinendam, gloriam inde subsequendam qua cum consecratis quae ab iis dependent. Alia denique habentur vaticinia, quae, spectatis politicis rerum eventibus, impossibile efficitur Judaeis ostendere in alio quopiam ea jam adimpleta esse, seu unquam adimplenda. Nam ex omnium veterum consensu juxta prophetias ex tribu Juda ac praecise ex familia David descendere debet seu nasci promissus Messias; jam vero ita omnem censum tribuum et familiarum post universalem dispersionem Judaei amiserunt, atque ita tribus omnes ac familiae permixtae sunt, ut nequeant omnino determinare ad quamnam tribum, multo minus ad quam familiam quispiam pertineat. Posterius autem David a Romanis ita omnes sunt deleti, ut nemo superstes evaserit (a). Patet proinde non solum nullam superesse posse Judaeis spem futuri Messiae, sed omnem fidei adeptam, ac praclusam viam esse ad alium praeter Jesum Nazarenum agnoscendum.

Atque hinc novum exurgit pro veritate religionis christiana ejusque divina origine argumentum. Si quis enim secum animo reputet admirabilem plane divinae providentiae dispositionem erga singularem hunc populum, factorum seriem ac vicissitudines, quas eadem gens subit sive ante sive post Christi adventum, easque comparet cum vaticiniis in quibus haec omnia praenuntiata sunt, non poterit quin agnoscat ac deprehendat tum vim divinae praesentiae tum ceteros characteres divinae ac supernaturalis revelationis.

(a) Cf. W. Schikardi *Jus regum Judaeor.* problem. XX. apud Ugolini in Thes. p. 794.

## TRACTATUS DE INCARNATIONE.

### Pars Posterior

#### ADVERSUS HAERETICOS.

Christologia Christianorum, ut vocant, complectitur germanam Dominicae Incarnationis mysterii doctrinam, quam veteres passim *theoplas economiam* aut *dispensationem* nominant. Definiri autem solet Incarnatio: assumptio naturae humanae a Verbo divino facta in unitate personae ad humanum genus redimendum. Christus vero est ipsum Dei Verbum homo factum.

Ex qua definitione deprehendimus ad adstruendam plenam Dominicae Incarnationis doctrinam a nobis exigi ut vindicemus 1. in Christo naturam divinam; 2. naturam humanam; 3. unionem, seu unionem amborum naturarum in una Divina Verbi persona; 4. integritatem utriusque naturae post unionem; 5. utriusque pariter naturae operationem et voluntatem; 6. idiomatum, ut vocant, communionem, theandri-